

13. Загальна теорія держави і права: підручник за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Х. : “Право”, 2002. – С. 432.
14. *Оборотов І. Г.* Темпоральні грані права: монографія. – Миколаїв: ТОВ “Фірма “Іліон”, 2009. – 230 с.
15. *Бабін І. І.* Презумпції та фікції в податковому праві: навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2009. – 320 с.

Павличенко О. В. Общие тенденции развития исследования проблематики правовой фикции в отечественной юридической науке

Статья посвящена исследованию проблематики правовой фикции в отечественной юридической литературе прошлого и настоящего, анализируются публикации, затрагивающие вопросы существования юридической фикции и взаимоотношения ее с другими явлениями правовой действительности, отмечаются тенденции развития представлений о роли фикции в правовой науке.

Ключевые слова: *фикция, юридическая фикция, юридическая литература, юридическая техника, правовая норма.*

Pavlychenko O. General progress of research of legal fiction in the domestic legal science

The Article is deals with issues of legal fictions in the domestic legal literature, past and present, reviewed publications involving issues of the existence of a legal fiction and its relationship with other phenomena of legal reality, the trend of development of the role of fictions in jurisprudence.

Keywords: *fiction, law fiction, law books, legal technology, legal norm.*

Скригонюк М. І.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЗАКОН УЗАКОНЕННЯ ЗАКОННОГО СЕБЕ З УЧАСТЮ ПОМІРКОВАНОЇ ЛЮДСЬКОЇ МАСИ (ЕЛЕМЕНТИ ПЛЕБСОЛОГІЧНОЇ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ)

В аспекті модерної української філософії права автор досліджує проблему визначення поняття та структури Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси як одного з основних інститутів плебсології. У статті розглядаються також питання значення даного закону плебсології для життєдіяльності людини, суспільства та держави.

Ключові слова: *філософія права, плебсологія, Закон узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси.*

У системі сучасної філософії права України на основі плебсології як вчення [10], в достатньо теоретико-праксісному векторі, аналітиками права сформатований її окремий – плебсологічний напрям. А дослідженням плебсології як окремого філософського напрямку займалися вітчизняні – О. Р. Михайленко [2; 3], В. О. Корчинський [1], М. І. Скригонюк [12], Л. І. Чулінда [12], Н. А. Вангородська [12], а також російські – Ю. Г. Семенов [5; 12], М. В. Серов [6], Н. М. Сирота [7] та білоруські – Т. А. Черв'якова [13] вчені. Отож, плебсологія – це інтегральна система філософсько-правових поглядів у формі вчення, нова міжгалузєва суспільно-правова наука про масову участь мудрого простонароду та інших соціальних і національних груп, як і всього Українського народу та усіх народів світу, в право-державотворчих та других позитивних і негативних природно-соціальних процесах, у тому числі

глобалізмі і антиглобалізмі, фінансово-економічних, політичних системах і кризах, так само й світових, різного виду виборах, плебісцитах, рівночінно про захист: природи; прав та свобод людини і громадянина; гендерної рівності; сім'ї; національних та соціальних груп; рідної національної, а також справедливої інтернаціональної державності; мов, культур та ін., з метою боротьби за мир та побудови, з дотриманням принципу національної державності, світового класичного громадянського суспільства. Втім, у межах плебсології як філософсько-правового вчення розроблена система відповідних законів та аксіом, у тому числі і Закон узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси. У дефініційному виразі зазначений закон доцільно інтерпретувати як універсальне і незмінне плебсологічне (філософсько-правове) узагальнення, що ґрунтується на емпіричних даних суспільних відносин та правовідносин: людина – держава, а також відповідних відносин з природою, є описане логічними умовиводами, так само й у формі рекомендацій, які відображають причинно-зумовлені зв'язки правореалізаційних та право-державотворчих процесів, водночас з участю мудрого простонароду та сприяють поновленню матеріальної законності. Структура Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси вибудована з трьох основних інгредієнтів: 1) поняття, завдання, принципи та генезис; 2) елементи концептуальної системи; 3) види узаконення та їх плебсологічна характеристика. Втім, у даній статті ми зосереджуємо свою увагу на проблемі елементів пропонованого закону як концептуальної системи.

Завдання Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси полягає в максимальному сприянні, за відповідних умов і обставин, поновленню в суспільстві, а отже, і в державі нормального стану матеріальної законності. Важливе значення у даному разі відіграє плебсологічний інститут формальної природно-правової законності. Адже повнота сфери суспільної свідомості, плебсологічною як філософсько-правовою ідеєю формальної природно-правової законності, багато в чому суттєво, тобто позитивно впливає на якість типових правовідносин людина (суспільство) – держава (органи влади).

У даному разі слід зауважити, якщо у філософії права є загально визнаною дефініція, а відповідно, і концепція природного права, то з цілком логічних причин наявність такого зумовлює існування й певних природних закономірностей, котрі у філософсько-правовому форматі, тим більше плебсологічному, слід іменувати формальною природно-правовою законністю. Ми визнаємо, що формальна природно-правова закономірність – це особливий філософсько-правовий вид законності. Отже, якщо у філософії права активно декларується теорія природного права, то це логічно означає, що має бути наявною також і сукупність положень про природну законність. А такою, на нашу думку, і є формальна природно-правова законність.

Завдання закону плебсології – “Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси” фактично вирішується через призму механізму його дії. З іншого боку, завдання пропонованого закону можуть знаходити форму своєї матеріалізації через систематизовану сукупність притаманних йому принципів як певних вихідних ідей, що безпосередньо з нього генерують, та на яких фактично і базується плебсологія в цілому. Перелік і класифікація принципів плебсології як філософсько-правового вчення та їх зміст автором в достатній мірі розроблені, втім, з відомих причин дане питання поки що мало риторичне. І все ж таки, принципи

плебсології наділені, у більшій мірі, природними та природно-правовими ознаками. До першої групи ми відносимо принципи: природної закономірності (логіки суспільного життя); права на життя людини, а відтак, суспільства, співіснування з природою (а не її експлуатації), національної свідомості, національної державності та ін. Відповідно до другої групи, ті з них, що мають природно-соціально-правові ознаки – істини; абсолютності (лат. *absolutus* – довершений, необмежений, безумовний); історичної справедливості; розумного гуманізму (лат. *humanis* – людський, людяний); поєднання загальнолюдського та особистого; повноцінної об'єктивності, наднаціональних потреб заради порятунку людства та ін.

Концептуальна система плебсологічного як філософсько-правового механізму функціонування Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси передбачає три основні його інгредієнти: 1) формальну природно-правову законність; 2) подію цивільно-правового, господарсько-правового, адміністративно-правового, кримінально-правового та іншого делікту, що знецінює демократичну, законну сутність правовідносин – людина – держава; 3) поміркована людська маса, що натурально генерує матеріальну законність. Теоретична конструкція Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси має ту особливість, що системно та логічно поєднує в собі три взаємопов'язані філософсько-правові доданки, котрі хоча на перший погляд і не наділені в прямому розумінні математичною сутністю, однак мають явні ознаки такої, зокрема через форму емпірики. Наприклад, формальна природно-правова законність є тим теоретико-практичним філософсько-юриспруденційним субстратом, що функціонує на рівні правосвідомості суспільства, а його емпіричні показники можуть бути визначені у разі проведення відповідного дослідження. Звичайно ж, рівень у суспільстві формальної природно-правової законності необхідно пізнавати соціально-правовими методами і способами. Так, впродовж 2000–2010 рр. ми, відповідно до територіального устрою України, опитали по сто осіб з кожної з 24 областей, а також Автономної Республіки Крим, що входять до складу України. Окрім того, по сто осіб було опитано в містах Києві та Севастополі як таких, що мають спеціальний статус. Опитані в різному відсотковому виразі, проте все ж визнали факт наявності у свідомості українського суспільства ознак формальної природно-правової законності. Причём, представники кожної з соціальних груп, у властивій їм формі та кількості, зображували відповідні ознаки. Так, мешканці Вінницької області (а/ селяни; б/ робітники; в/ підприємці; г/ вчителі; д/ юристи, по 20 осіб з кожної соціальної групи) позитивно висловилися на запитання: “Чи вірите Ви в наявність в реальному житті природно-правових закономірностей, які так чи інакше впливають на врегулювання відносин між людьми та між людьми і державою?”, у таких кількісних показниках – а) 10% і 4%; б) 9% і 3%; в) 12,5% і 2%; г) 8% і 3%; д) 7% і 5%. А на запитання: “Якщо Ви визнаєте функціонування у відносинах між людьми, між людиною і державою, природно-правових регуляторів, то чи можливо вести мову про функціонування у суспільстві (поміж нас на рівні свідомості) формальної природно-правової законності?”, відповіді опитаних досягли у відсотковому виразі відповідно таких показників: а) 3%; б) 2%; в) 3%; г) 4%; д) 4%. З метою уникнення громіздкого опису, тобто великої кількості зібраних цифрових даних з проблеми, що досліджувалася, вдаємося до методу узагальнення, а отже, зведемо у їх таблицю № 1.

Таблиця № 1

**Узагальнені дані, що отримані від опитаних громадян України
впродовж 2000–2010 рр. з приводу природно-правових закономірностей
та формальної природно-правової законності**

№	Компоненти системи адміністративно- територіального устрою	Селяни	Робітники	Підприємці	Вчителі	Юристи
		Запитання № 1				
		Запитання № 2				
		Дані у відсотках				
1.	Автономна Республіка Крим	9 і 3	7 і 2	9 і 4	6 і 5	6 і 5
		2	2	3	3	3
2.	Вінницька область	10 і 4	9 і 3	12,5 і 2	8 і 3	7 і 5
		3	2	3	4	4
3.	Волинська область	10 і 4	6 і 4	8 і 5	9 і 4	6 і 3
		3	4	3	3	4
4.	Дніпропетровська область	6 і 2	4 і 2	6 і 2	5 і 2	4 і 2
		1	3	4	2	3
5.	Донецька область	5 і 3	6 і 4	6 і 2	7 і 2	6 і 2
		3	3	3	4	4
6.	Житомирська область	8 і 4	7 і 4	9 і 4	9 і 4	8 і 4
		2	3	2	4	3
7.	Закарпатська область	8 і 5	7 і 3	8 і 4	8 і 4	6 і 5
		3	2	2	3	3
8.	Запорізька область	6 і 2	6 і 3	4 і 3	7 і 5	6 і 4
		2	0,5	3	1	2
9.	Івано-Франківська область	7 і 4	6 і 2	5 і 3	4 і 4	3 і 6
		2	4	1	2	4
10.	Київська область	10 і 6	9 і 4	8 і 4	12,5 і 7	10 і 5
		3	4	4	4	5
11.	Кіровоградська область	4 і 2	2 і 2	4 і 3	6 і 4	4 і 3
		2	2	1	3	3
12.	Луганська область	6 і 2	4 і 2	5 і 2	6 і 4	7 і 2
		2	2	2	3	5
13.	Львівська область	12 і 5	9 і 4	7 і 6	12,5 і 6	11 і 6
		4	2	4	5	5
14.	Миколаївська область	4 і 2	3 і 2	6 і 3	4 і 2	4 і 2
		2	0,5	2	3	2
15.	Одеська область	4 і 2	3 і 2	5 і 2	3 і 2	4 і 2
		0,5	2	2	3	2
16.	Полтавська область	8 і 4	6 і 2	5 і 3	7 і 4	9 і 4
		1	2	3	3	4
17.	Рівненська область	4 і 2	2 і 2	3 і 2	5 і 3	6 і 4
		2	2	2	4	3
18.	Сумська область	4 і 3	4 і 2	2 і 2	3 і 2	4 і 3
		3	2	2	2	3
19.	Тернопільська область	7 і 3	5 і 2	3 і 2	6 і 4	9 і 4

№	Компоненти системи адміністративно-територіального устрою	Селяни	Робітники	Підприємці	Вчителі	Юристи
		Запитання № 1				
		Запитання № 2				
		Дані у відсотках				
		3	3	4	4	4
20.	Харківська область	5 і 2	3 і 2	4 і 3	4 і 4	5 і 4
		1	1	0,5	2	2
21.	Херсонська область	3 і 2	4 і 3	3 і 3	3 і 2	3 і 2
		0,5	2	1	3	1
22.	Хмельницька область	6 і 3	4 і 2	5 і 4	6 і 4	3 і 2
		4	3	2	2	4
23.	Черкаська область	9 і 3	4 і 4	5 і 2	8 і 5	8 і 2
		1	2	2	4	4
24.	Чернівецька область	12,5 і 3	6 і 2	8 і 3	7 і 4	9 і 4
		0,5	2	4	1	4
25.	Чернігівська область	9 і 4	8 і 3	6 і 5	9 і 4	8 і 4
		3	2	2	3	3
26.	місто Київ	–	7 і 4	8 і 3	9 і 3	8 і 4
		–	3	2	2	3
27.	місто Севастополь	–	6 і 3	10 і 4	7 і 1	2 і 3
		–	4	1	2	2

Загальна характеристика отриманих результатів в ході опитування громадян з тематики, що є предметом відповідного дослідження, уречевлюється в наступні ознаки. В основному показники відсоткових вимірів стану правосвідомості населення України у питаннях його віри в наявність: 1) природно-правових закономірностей, які впливають на врегулювання відносин між людьми та між людьми і державою, 2) природно-правових регуляторів функціонування формальної природно-правової законності, суттєвих розбіжностей не мали. Потрібно все ж констатувати, що показник стану свідомості населення України у питаннях суто природно-правового характеру у декілька разів перевищує показники формальної природно-правової законності. Отож максимальні показники відповіді на перше питання сягають величини 12,5%, мінімальні 2%; відповідно на друге питання 5% та 0,5%. Є цікавим також той факт, що четверта частина опитаних і питання суто природно-правового плану і формальної природно-правової законності так чи інакше пов'язували з віровизнанням Бога.

Емпіричні величини, а подекуди й математичні закономірності, що притаманні наступним – другому (події цивільно-правового, господарсько-правового, адміністративно-правового, кримінально-правового та іншого делікту, що знецінює демократичну, законну сутність правовідносин людина – держава) та третьому (поміркована людська маса, яка натурально генерує матеріальну законність) філософсько-правовим доданком як елементом концептуальної системи Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси будуть розглянуті нами у подальших пунктах.

Отож, перший вихідний компонент зазначеного закону: формальна природно-правова законність є закономірно зумовлений практикою людського буття, в основу якого передові мислителі світу творчо, послідовно заклали пірамідальну концепцію: право, правило, справедливість, милосердя. Адже людина, відповідно до принципів природного права, народжується вільною, а тому відповідно до ст. 21 Конституції України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності і правах. У цій же нормі Основного Закону України передбачено, що права і свободи людини є невідчужуваними та непорушеними. У контексті висловленого слід зазначити, що законність – поняття політико-правового характеру, бо є елементом політичної системи держави, а за її забезпечення відповідають безпосередні суб'єкти як уповноважені представники державних, у тому числі й правоохоронних органів та судової системи, які виконують ту чи іншу слідчу дію (досудове слідство) або судове слідство [4]. Щоправда, на нашу думку, поняття законності має риторичну філософсько-правову цінність. Так, факт порушення права людини на відповідне благо завбачає з плебсологічної як філософсько-правової точки зору, що законність порушена, і зазначена особа усвідомлює або не усвідомлює дану подію. Осягаючи своїм розумом сенс такої події, людина свідомо сприймає її істинне значення, і з плебсологічного як філософсько-правового світобачення, висловлюючи мовчазний протест, визнає законного себе. Її ж правоту, у формі співчуття, визнають й інші представники мудрого простонароду. Відомості про стан формальної природно-правової законності у питанні відношення конкретної людини до певного блага розповсюджується як на рівні слухів, так і завдяки засобам масової інформації. В останньому варіанті людині необхідно аналізувати отриману інформацію і систематизувати її. Втім, узаконити уявну, тобто формальну природно-правову законність (логічний розвиток закономірностей, що врегульовані Вищим розумом), в реальність людина має змогу лише з участю поміркованої людської маси. У даному разі має місце принцип уречевлення плебсологічної аксіоми: узаконь законного себе з участю поміркованої людської маси і законність запанує [9, с. 105-110].

Законність особи у звичному типовому варіанті передбачає її фактичний за формою і юридичний за змістом правовий стан у певний час і в певному місці. І, хоча з означеного логічно зрозуміти, що законність – це факт форми і змісту, причім в межах конкретних субстанцій простору і часу. Та все ж, форма є деяким своєрідним чинником законності. Оригінальність же названої, в контексті дефініції “законність особи”, полягає у тому, що вона все ж не повністю позбавлена правової сутності, та незважаючи на це, правовий стан особи може бути законним і не законним.

Наступний, другий елемент змісту плебсологічного як філософсько-правового механізму Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси стосується події цивільно-правового, господарсько-правового, адміністративно-правового, кримінально-правового та іншого делікту, що знецінює демократичну, законну сутність правовідносин людина – держава. Зазначені порушення права виникають там і тоді, де і коли мають місце події, пов'язані з антиглобалістськими процесами, фінансово економічними та політичними кризами (причім як національного, так і світового масштабу), різного виду виборами та плебісцитами. Правові делікти, що повністю або частково знецінюють істинне ество правовідносин

людина – держава відносяться також до захисту інших прав та свобод людини і громадянина, гендерної рівності, сім'ї, національної ідентичності, мов, культури. До особливої групи деліктів, що досліджуються, необхідно віднести ті з них, які стосуються захисту, природи, рідної національної, а також справедливої інтернаціональної державності. Передусім йдеться про нереалізоване людиною (суспільством) право на певне благо – право, яке вона не змогла втілити у належні правовідносини, причім в основному з вини держави, тобто органів її влади. Нереалізоване людиною право, з незалежних від неї причин, безпосередньо співвідноситься з питанням правди і неправди. Правда точно так об'єднує людей, як і неправдиві відомості згуртовують прихильників протилежного їй, а особливо представників державної влади. Є очевидним, що розмежувати правду від неправди і злого можливо тільки завдяки свободі слова, як наслідку стану істинної законності в державі. Передбачається, що в такому ідеальному варіанті судового пізнання, назване, по-перше, відповідатиме принципам всебічності, повноти і об'єктивності, а по-друге, дозволить зібрати достатню кількість доказів, аби беззаперечно встановити істину як правду. І це при тому, що в теорії плебсології, як і в реальному житті, вона ж – свобода мудрого слова не роздільна від свободи думки та справжньої демократії.

Окрім інтерпретованих видів юридичних процесів, що можуть тривати з порушенням законності, у тій чи іншій державі, і належно психологічно збуджувати реакцію плебсологічної корекції, коли розпочинає функціонувати Закон узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси, буде доцільним вказати на проблему соціально-правового захисту людини й суспільства взагалі. Національні статистичні відомості з усіх напрямів судового пізнання, на жаль, не висвітлюють даних щодо деліктів, які сталися з вини держави, тобто суб'єктами яких є людина і держава. А якщо представник будь-якої гілки органів державної влади скоює, наприклад, злочин у сфері службової діяльності (зловживання владою або службовим становищем), то зазначений делікт у статистичному виразі характеризується лише типовими даними: кількість злочинів за поточний рік, посада особи злочинця, стать, вік та ін.

Отож, третьою, завершальною складовою пропонованого плебсологічного (філософсько-правового) закону є поміркована людська маса, яка натурально генерує матеріальну законність. Як елемент мудрого простонароду, поміркована людська маса є безпосередньо причетна (задіяна) до процесу узаконення, а фактично трансформації формальної природно-правової законності в реальну, тобто матеріальну законність. Мудрий же простонарод – це деяка кількість різнорідних за національним та соціальним складом людей, представників різних верств, населення певної держави, які в основному мають середній матеріальний статок, обдаровані природою достатнім розумом, силою волі, мають високий рівень правосвідомості та великий життєвий досвід, так само й за фахом своєї спеціальності. Поміркована людська маса є поняття, що логічно витворюється з дефініції мудрий простонарод.

Причім, поняття стану поміркованості людських мас, бере свої плебсологічні як філософсько-правові витoki з концепції мудрого простонароду. Хоча стан поміркованості людської маси як необхідної умови функціонування декларованого закону, у тій чи іншій плебсологічній ситуації узаконення законності, яково

особливого соціального процесу (для людини, соціальної групи, державності) залежить від різнорідних чинників та має здатність динаміки. У першу чергу, до таких необхідно віднести стан: людської, громадянської і національної гідності, культури, правової свідомості суспільства, а також індивідуальної культури людини, її духовних цінностей – поваги, співчуття, солідарності, взаємодопомоги, потреби захисту своєї честі та честі ближнього. Суттєву роль, у визначенні стану поміркованості людської маси як певної соціальної групи, зібраної у плебсологічному форматі закону, що досліджується, відіграють: моменти функціонування індивідуальної психіки кожного учасника юрби, а також його неусвідомлювані спонукання. У вирішенні питання, у якому психологічному стані перебуває людська маса, що покликана функціонувати в межах дії, Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси, багато що залежить від кількості її учасників, часу, місця, пори року їхнього збору.

Об'єктивність же стану філософсько-правової зумовленості “Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси”, логічно впливає з внутрішньої природи психіки людини, а отже, її правосвідомості. Це підтверджується даними відповідного психоаналізу, а також психіки національних та соціальних груп, націй (народів), кожний з яких, у тій чи іншій мірі, так чи інакше є учасником суспільних відносин та правовідносин з державою. Водночас, як елемент зазначеного закону плебсології, інститут – поміркована людська маса – це відносно ситуативне, солідарне утворення, у формі юрби чи організованої соціальної групи, яке водночас наділене ознаками, що притаманні мудрому простонароду. Поміркована людська маса, яку особа залучає до захисту своїх прав і свобод, завше має форму мирної юрби, а сенс її змісту психологічно вибудований на принципах взаєморозуміння, взаємодопомоги, солідарності, колективізму, національної єдності, релігійної віри та ін. Сила поміркованості соціальної групи залежить як від загальної (всього суспільства), так і індивідуальної правосвідомості, сили волі, а також культури. Поміркована людська маса як природно істинне утворення, натуральну сутність якого важко спростувати або навпаки – довести, завши у своєрідній психологічній формі реагує на неправду, зухвалість, образу бідного і нещасного, покарання безневинного, зневагу моральних приписів та ін. А мотиваційне ество життєдайності функціонування поміркованої людської маси, у форматі плебсологічного Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси як основної частини мудрого простонароду можливо, у даному разі, обґрунтувати філософськими поглядами Г. С. Сковороди. Так, великий подвижник української філософської думки у своєму есе “Розмова про дружній світ” всеохоплююче вістує, що домінантом явного у поведінці людини [а також і буття поміркованої людської маси – М.С.] є закономірності природи: “природа є первісна усьому причина і саморухома пружина” [8, с. 352]. Водночас, поміркована людська маса повсякчас морально підготовлена відстоювати правду та є покірною перед Богом як вищим суддею. Не випадково передові історики, філософи, юристи, політологи, письменники, у притаманній кожному з них формі, закликали помірковану людську масу боронити правду і справедливість, а отже, і законність. Так, відома світоч української поезії Леся Українка в одному з своїх віршів писала: За правду, браття, / Єднаємось щиро, / Єдиний маєм правий шлях [11, с. 225]. Втім, покликана практикою звичаєвого права судити – людська маса, далеко не завжди у відповідальні

для окремих народів (націй), національних державностей, усього людства історичні моменти ухвалювала природно-законне (справедливе, тобто логічно закономірне) або навіть і законне у кримінально-процесуальному розумінні рішення. Згадаємо подію життя минувшини, як за велінням Понтія Пілата – намісника римського імператора, юрба іудеїв – фарисеїв, ім'ям поневоленої держави Ізраїль, засудила до смертної кари Ісуса Христа. Проаналізувавши даний описаний в Біблії історичний факт виконання юрбою судійських функцій, як й інших дещо подібних подій (ми не беремо до уваги різноманітні явища самосудів. Наприклад, описаного російським письменником О. І. Купріним у повісті “Олеся” з’явища, відповідно до якого юрба сільських бабусь-прихожан українського Полісся, неподалік церкви вчинила самосуд над неординарною дівчиною Олесею. Завдяки неймовірним зусиллям Олесі вдалося уникнути трагічних для неї наслідків), автор приходять до наступного висновку. Навіть перебуваючи у звичайному, тобто натуральному психологічному стані поміркованості людська маса, у формі неструктурованої, безсистемної юрби, не має природної змоги постановляти законний вирок або відповідне рішення з будь-якої іншої галузі права, як і “істинна мати – судити свою дитину”. Бо юридичну значимість події: винуватість особи у цивільно-правовому, господарсько-правовому, адміністративно-правовому, а також кримінально-правовому, як і будь-якому іншому галузевому-правовому сенсі, спроможна повноцінно з’ясувати спеціально підготовлена особа. Звісно ж, що такою особою є суддя. Таким чином, на нашу думку, навіть поміркована людська маса нездатна повноцінно виконувати функції суду. Проте, у форматі плебсологічного закону: Закону узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси, остання все ж наділена від природи здатністю захистити людину від держави, а подекуди і капіталу. Людина, громадянин звертається до поміркованої людської маси, як повноцінного високоінтелектуального елемента суспільства, з проханням захистити (порятувати) природу, культуру, мову, інші свої права і свободи, а передусім від держави і капіталу, та водночас захистити гендерну рівність, сім’ю, рідну національну, а також справедливу інтернаціональну державність тощо. Понеже остання, в особі представників органів її влади, нехтує законом, а отже, правами та свободами людини і громадянина і не тільки.

Сутність феноменальності вказаного сьомого закону плебсології об’єктивно визначена тими природними закономірностями життєдіяльності людства, що в основному довічно притаманні йому. А їхнім конституативним принципом є принцип, відповідно до якого людина завжди в одержавленому суспільстві, навіть в найрозвиненіших державах світу, потребує захисту від репресивного апарату, у тому числі і найдемократичнішої держави. Зважаючи, що у межах земного часу та простору життя людини швидкоплинне, а отже, остання – тимчасовий фактор природного світу, то її життєдіяльність в умовах сучасної державності відповідно має тривати в зоні особливого соціального комфорту. Звичайно ж, у даному разі, у свідомості людини слід створювати не фантастичний образ веселощів та райської насолоди, яку повсякчас вона має отримувати в умовах держави, а про належний стан її соціально-правового захисту. І це при тому психологічному моменті її самоусвідомлення, що після смерті природа трансформує неживе тіло людини у вічний фізичний світ.

До окремих дій, що кваліфікуються у плебсологічному, тобто філософсько-

правовому розумінні, як участь поміркованої людської маси в захисті прав та свобод людини, у тому числі в дотриманні законності, в процесі досудового та судового слідства можливо класифікувати відомі історичні події, політичного, кримінально-процесуального, цивільного процесуального та іншого характеру як в Україні, так і в других державах.

Насправді ж, людина узаконює, тобто процесуально і психологічно утверджує себе з участю поміркованої людської маси за рахунок того, що остання фактично здійснює позапроцесуальний вплив на кожного уповноваженого державою представника влади, у тому числі виконавчої, законодавчої та судової. Особливо це стосується позапроцесуального впливу на суддю, прокурора, слідчого. Ефективність позапроцесуального впливу поміркованої людської маси на суддю, у тій чи іншій кримінальній справі, залежить від: сутності юридичної помилки, яку допустив суддя (суд), вирішуючи певне питання у кримінальній справі про злочин, порушивши тим самим права конкретної людини як учасника судового процесу; політичної ситуації в державі; кількості учасників, які задіяні до пікетування суду; рівня їхнього миролюбства; солідарності; згуртованості; наявності кмітливих неформальних лідерів; часу, впродовж якого здійснюється пікетування; генетико-соціальний (тип темпераменту та характеру) ознак судді; рівня його професійної деформації та ін.

Кожний учасник поміркованої людської маси, яка у формі юрби пікетує приміщення суду, як і безпосередньо людська маса не є учасниками кримінального процесу, і відповідно, не мають будь-яких процесуальних прав і обов'язків. Проте, правами і обов'язками учасника кримінального судочинства наділена (або була наділена) особа, яка за участі поміркованої людської маси, завдяки пікетуванню узаконює себе.

Поміркована людська маса, що пікетує приміщення суду чи прокуратури дистанційно психологічно впливає на свідомість конкретного судді (прокурора), так і інших працівників відповідних державних інституцій. Уповноважені представники пікетувальників ставлять, у письмовій формі, до відома суду про їхні вимоги поновити законність, усунути матеріально-правову чи процесуально-правову помилку, яку допустив суддя (суд), вирішуючи певне питання. Окрім того, учасники пікетування суду повинні мати розгорнуті плакати, транспаранти з відповідними вимогами у вигляді гасел та ін., отож безумовно, що поміркована людська маса, яка пікетує суд, в результаті дистанційно все ж виявляє психологічний вплив на суддю, розфокусовує, розкомплектовує силу його психологічного рішення (сплав свідомості, інтелекту, пам'яті, мислення і сили волі). Останній усвідомлює сутність конфлікту, що виник, аналізує ситуацію, радиться, у тому числі і в телефонному режимі зі своїми колегами. Адже суддя зважає на обставини, що склалися, думки своїх колег, так само й інших судових інстанцій (силу їхнього авторитету), силу громадської думки, а згодом приймає позитивне або негативне для пікетувальників процесуальне рішення. Одним з класичних прикладів дистанційного психологічного впливу поміркованої людської маси на суддю (суд) були події суспільних заворушень (листопад 2004 – січень 2005 рр., м. Київ). Так, відомо, що помірковані людські маси пікетували Верховний Суд України, у період розгляду його Судовою палатою у цивільних справах, скарги довіреної особи кандидата у Президенти України В. А. Ющенко, на дії, рішення та

бездіяльність Центральної виборчої комісії. Мало хто буде заперечувати ознаку дієвості психологічного впливу на психіку суддів, які своїм рішенням 3 грудня 2004 р. задовільнили позовні вимоги довіреної особи кандидата у Президенти України В. А. Ющенка.

Закон узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси є ґрунтовним узагальненням філософсько-правового характеру, та базується на емпіричному спостереженні за дотриманням прав і свобод людини, а отже, правореалізаційною та право-державотворчою діяльністю, у тому числі, яка триває з участю поміркованих людських мас. Слід також пам'ятати, що Закон узаконення законного себе з участю поміркованої людської маси, з об'єктивних причин, може зазнавати у подальшому змін та доповнень.

Використані джерела:

1. *Корчинський В. О.* Концентри сучасної плебсології: [навчальний посібник] / В. О. Корчинський. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2009. – 55 с.
2. *Михайленко О.* До сутності плебсології та запобігання заворушенням / Олександр Михайленко // *Право України*. – 2010. – № 2. – С. 43-50.
3. *Михайленко О. Р.* Проблеми правотворчості і плебсології в Україні / Олександр Михайленко // *Вісник прокуратури*. – № 6(96), червень 2009. – С. 55-60.
4. *Михайленко А. Р.* Расследование преступлений: законность и обеспечение прав граждан / Александр Романович Михайленко. – К.: Изд-во “Юринком Интер”, 1999. – 448 с.
5. *Семенов Ю. Г.* Российская модернизация от замысла до воплощения: логократический и плебсологический аспекты / Юрий Григорьевич Семенов // *Научный вестник Уральской академии государственной службы*. – Выпуск № 4(13) декабрь 2010 г. – Политические аспекты российской модернизации / [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://vestnik.uara.ru/issue/2010/04/01>.
6. *Серов Н. В.* Плебсология и аксиологическая методология / Николай Викторович Серов // Плебсологічний вимір актуальних проблем у сфері органів місцевого самоврядування в Україні як європейській державі. Четверта Всеукр. наук.-практ. конф., 20 травня 2011 р.: [матеріали доповідей і виступів] / Відп. за випуск М.І. Скригонюк. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011. – Вип. 4. – 193 с. – С. 41-56.
7. *Сирота Н. М.* Европейский выбор Украины в контексте полицентризма (политологические и плебсологические аспекты) / Наум Михайлович Сирота // Плебсологічний вимір актуальних проблем у сфері органів місцевого самоврядування в Україні як європейській державі. Четверта Всеукр. наук.-практ. конф., 20 травня 2011 р.: [матеріали доповідей і виступів] / Відп. за випуск М. І. Скригонюк. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011. – Вип. 4. – 193 с. – С. 56-59.
8. *Сковорода Г.* Повне зібрання творів у 2-х т. / пер. рос. мовою Р. Кисельова; під ред. С. Йосипенка / Григорій Сковорода. – К.: Богуславкнига, 2011. – 432 с. – Т. 1. Трактати та діалоги. – кол. вклейка 16 с. (рос. мовою).
9. *Скригонюк М.* Плебсологічна оцінка адвокатської діяльності і ролі мирного натовпу у забезпеченні конституційного принципу верховенства права / Микола Скригонюк // *Вісник прокуратури* № 2 (104), лютий 2010 р. – 128 с.
10. *Скригонюк М. І.* Плебсологія як філософсько-правове вчення: [монографія] / Микола Іванович Скригонюк. – К.: Парапан, 2008. – 754 с.
11. *Українка Леся.* Зібрання творів у 12 тт. – К.: Наукова думка, 1975 р., т. 1, с. 225. – 446 с.
12. *Феноменологія злочину (плебсологічний праксис): [монографія] / М. І. Скригонюк, Ю. Г. Семенов, Л. І. Чулінда, Н. А. Вангородська; [за заг. ред. М. І. Скригонюка]. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2011. – Частина перша. – 337 с.*
13. *Червякова Т. А.* Товарищеские суды: плебсологический подход к исследованию природы правомочий / Татьяна Анатольевна Червякова // Плебсологічний вимір актуальних проблем у сфері органів місцевого самоврядування в Україні як європейській державі. Четверта Всеукр.

наук.-практ. конф., 20 травня 2011 р.: [матеріали доповідей і виступів] / Відп. за випуск М. І. Скригонюк. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011. – Вип. 4. – 193 с. – С. 67-69.

Скригонюк Н. И. Закон узаконения законного себя с участием умудренной человеческой массы (элементы плебсологической как философско-правовой системы)

В аспекте модерной украинской философии права автор исследует проблему определения понятия и структуры Закона узаконения законного себя с участием умудренной человеческой массы как одного с основных институтов плебсологии. В статье рассматриваются также вопросы значения данного закона плебсологии для жизнедеятельности человека, общества и государства.

Ключевые слова: философия права, плебсология, закон узаконения законного себя с участием умудренной человеческой массы.

Skrygoniuk M. The rules for legalizing a person her/himself on the legal grounds with the participation of wise human mass (elements of plebsology as a philosophical legal system)

The author researches the problem of determining a conception and a structure of the rules for legalizing a person her/himself on the legal grounds with the participation of wise human mass as one of the most essential institutions of plebsology in the aspect of the modern Ukrainian legal philosophy. In the article the issues of importance for these plebsology rules for human life activity, society and state are being studied.

Key words: legal philosophy or philosophy of law, plebsology, the rule for legalizing a person her/himself on the legal grounds with the participation of wise human mass

**Черновський О. К., Скуляк І. А.
Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича**

ПРОФЕСІЙНА ВТОМА АБО СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ СУДУ

В статті розкрито витоки та зміст поняття емоційне вигорання. Досліджено 4 психологічні моделі, що описують феномен емоційного вигорання. Представлено симптоми емоційного вигорання та запропоновані шляхи попередження та профілактики цього явища.

Ключові слова: синдром емоційного вигорання, професійна втома, психологічні травмуючі обставини, стрес на робочому місці.

Проблема професійного стресу набула особливої гостроти в наш час. В умовах сучасного постіндустріального суспільства міняється ставлення працівників органів судової влади до службової діяльності: втрачається впевненість у стабільності свого соціального та матеріального положення, загострюється конкуренція в робочих колективах, постійні та різкі зміни в національному законодавстві щодо судової системи призводять до відчуття професійної незахищеності, в цілому ритм життя стає більш напруженим та підвищуються вимоги до якості життя і праці. Паралельно в суспільстві зростає увага до вивчення “людського фактору”, особливостей психологічних процесів, якостей та особистісних характеристик спеціалістів стресогенних професій у зв’язку з ускладненням професійних завдань, досліджуються причини скорочення професійного довголіття.

Увага до розробки психологічної проблематики стресу пояснюється її прямим взаємозв’язком з вимогами сучасного життя. Складності в адаптації, нездатність